

Pandemia eta gizarte mugimenduak. (Des)aktibazioak, egokitzapenak eta presentzialtasunaren politizazioa

Marta Luxán Serrano

*UPV/EHUko Soziologia eta Gizarte Langintza Saileko
irakaslea eta AFIT Antropologia Feminista Ikerketa
Taldeko kidea*

Marta Barba Gassó

*Ikasketa Feminista eta Generokoetan doktorea
eta ikertzaile independentea*

Miren Guilló Arakistain

*UPV/EHUko Balioen Filosofia eta Gizarte Antropologia
Saileko irakaslea eta AFIT Antropologia Feminista
Ikerketa Taldeko kidea*

Gizarte mugimenduen inguruko ikerketan murgilduta geunden 2020ko martxoan pandemia ate joka heldu eta gure jarduna eten zuenean. Etenaldi bortitzaren ostean, baina oraindik neurritz betetako pandemiaren testuinguruan, gure ikergaiaren inguruan horrek guztiak izandako eragina aztertzea ezinbesteko suertatu zitzaigun, eta inkesta bat egitea emankorra izan zitekeela iruditu zitzaigun.

Artikulu honetan, galdetegi horren emaitzetan oinarrituta-ko *Euskal Herriko gizarte-mugimenduak pandemia garaian. Egoeraren ondorioak, egokitzapenak eta eszenatoki berriak* (Barba et al. 2022)¹ ikerlanaren emaitzen berora egositako zenbait gogoeta jaso ditugu.

Ikerketa horren oinarrian zegoen ideia da gure gizarteak gizarte-aldaketa prozesu batean murgilduta daudela, zeinean, gizarte harremanen desinstituzionalizazioaren ondorioz, ordenaren eta gizarte kohesioaren nozioak kolokan dauden (Touraine 2005). Bereziki interesatzen zitzaigun prozesu horrek Euskal Herriko gizarte mugimenduetan (GMM) eta zehazki herrigintzan gailentzen diren politika ulertzeko zein egiteko moduetan (Luxán *et al.* 2014, Martínez Palacios 2017) izandako eragina aztertzea (Esteban *et al.* 2020). Horretarako lau eremu aukeratu genituen: euskalgintza, feminismoa, ekologismoa eta antiarrazakeria/migrazioak/kulturrartekotasuna deitu diogun eremua. Eta horretan ari ginen COVID-19aren pandemiaren lehen berria izan genuenean. Handik gutxira, 2020ko martxoan, pandemiari aurre egiteko lehen neurriak ezarri ziren: besteak beste, espazio publikoan mugikortasuna murriztea eta etxe konfinamendua. Horrek guztiak eragin bikoitza izan zuen ikerketaren bilakaeran. Alde batetik, aipatutako murrizketek aldaketa sakonak eragin zituzten GMMen jardueretan eta erritmoetan. Bestetik, iker-tzaile gisa, gure egiteko moduak egokitu behar izan genituen. Bizitzen ari ginen une berezi horren inguruko informazioa jasotzeko, erabaki genuen tresna kuantitatibo bat gehitzea 2018tik lantzen ari ginen diseinu metodologiko kualitatibo eta etnografikoari.

Inkestaren helburu orokorra COVID-19ak eta horren aurrean ezarritako neurriek² GMMen dinamiketan eta kideen parte hartze soziopolitikoan nola eragin duten aztertzea izan da. Horretarako, besteak beste, honako gai eta dimentsioen inguruko informazioa jaso dugu: taldeak antolatzeke moduak, mobilizazio eta ekitaldiak, komunikazio moduak, finantzabideak eta hizkuntzaren erabilera. Halaber, egoera berriari aurre egiteko GMMek garatu dituzten estrategiei, jarduketei, elkartasun sareei eta aliantzei erreparatu diegu. Azkenik, inkestak gizarte kolektibo horiei buruzko informazio orokor oso garrantzitsua eskaini digu, hala nola sortze data, kide kopurua, genero, adin eta jatorriaren araberrako

banaketa, eragiten duten lurralde eremua, hizkuntzen erabilerak eta beste talde batzuekin dituzten harremanak.

Metodologikoki, lan berezia eta konplexua izan da, batez ere ikergaiaren ezaugarriengatik; Euskal Herri osoko ekimen eta eragileekin lan egitea erabaki genuen, herri mugimenduen baitan kokatu eta gure intereseko lau eremuetako batean eraldaketa soziala sustatzen dutenekin. GMMak ikergai bereziak dira, subjektu kolektibo eta aldakorrek direlako eta horren parte diren talde guztiak ez daudelako inon jasota edota zerrendatuta. Horretarako, Aztiker soziologia ikergutako lagunekin batera, mapaketa prozesu bati ekin genion, gure intereseko lau eremuetako ahalik eta kolektibo gehien identifikatu eta horiekin kontaktuan jartzea helburu zuena. Bai lehenengo fase horretan, bai galdetegiak bidaltzeko fasean, zenbaitetan, ikerlarion kontaktu pertsonalak baliatu ditugu, eta hori GMMen moduko eremu batean gako lagungarria izan da. Ikerketaren beste berezitasun bat izan da mapaketarako zein inkestarako galderak online egin izana. Beraz, ikergaiaren izaira kolektiboak eta erabilitako metodologia birtualak ikerketa prozesua baldintzatu dute eta zenbait zailtasunen aurrean jarri gaituzte prozesuan zehar.

Ikerlanaren alderdi metodologikoarekin jarraituz eta emaitzen ordezkagarritasunari dagokionez, garrantzitsua da gogoan izatea gure lagina ez dela izan Euskal Herriko herri mugimenduen multzoaren is-

la, adierazitako lau eremuetara mugatu baikenuen. Ondorioz, esparru horietan gertatu denaren eta gertatzen ari denaren adierazgarri da, baina ez litzateke zuzena izango emaitzak gizarte mugimendu osora zabaltzea. Bestalde, nabarmendu

Inkestaren helburu orokorra COVID-19ak eta horren aurrean ezarritako neurriek gizarte mugimenduen dinamiketan eta kideen parte hartze soziopolitikoan nola eragin duten aztertzea izan da

nahi dugu informazio kualitatiboki oso aberatsa jaso dugula: bikaina, joerak marrazteko; ez, aldiz, portaerak zifra zehatz oso bereizien bidez orokortzeko.

Pandemiaren eraginak eta horren inguruko joerak marraztearekin batera, pandemia testuingurutik harago koka ditzakegun zenbait prozesu eta aldaketa identifikatu ditugu GMMen eremuan. Testu honetan, horien inguruan aritu eta, horietatik abiatuta, zenbait hausnarketa eta galdera berri plazaratu ditugu. Izan ere, egindako ikerketak, pandemiaren eraginari buruzko datuak eskaintzeaz gain, bide horretan ikertzen eta hausnartzen jarraitzeko galderak eta jakingurak ere piztu zizkigun, eta horiei tokia egin nahi izan diegu.

Pandemiak bizitzak eta bizitza soziala hankaz gora jarri zituen, baita GMMak berak eta euren jarduna ere. Hala, pandemiak askotariko eraginak izan ditu taldeen tamainan, egituran eta taldekideen parte hartzeko moduetan, taldeek antolatzen dituzten ekintzetan eta jardueretan, taldeen arteko harremanetan eta taldeen barne antolaketaarako komunikazioan, horretarako baliatzen dituzten hizkuntzetan eta finantzabideetan, besteak beste. Oraingo honetan, edonola, gure helburua ez da pandemiaren eraginaren gaineko irakurketa orokorra egitea. Aitzitik, ikertutako lau eremuetan betiere, pandemiaren eraginetan ñabardurak eta joera interesgarriak bilatu ditugu, pandemiaren eraginaren irakurketa sinplistetatik eta kasik manikeoetatik ihes egin nahian. Begirada horretatik, pandemiaren aurrean GMMek izan duten egokitzeko gaitasunaz, pandemiak eragindako aktibazioez eta desaktibazioez, eta militantzian funtsezkoak diren atxikimendu afektibo eta ideologikoez ari tuko gara. Era berean, garai pandemikoarekin lotu diren joera horietako batzuk berriak ote diren eztabaidatu nahi izan dugu.

Pandemiaren eraginak: egokitzapenak eta atxikimendu afektibo-ideologikoak

Aipatutako prozesuen azterketari heldu aurretik, pandemiak sortutako goeraren aurrean GMMek erantzuteko azaleratu

zuten gaitasuna handia izan zela nabarmendu da. Irudime-
nean gailendu den ideia, gure iritziz, erabateko edota inolako
erantzunaren begitazioa izan da; gure proposamena, aldiz,
erantzun gaitasun hori testuinguru zehatz batean kokatu
behar den continuum moduan ulertzea litzateke. Gogora
ditzagun pandemia hasierako ezagutza eza eta horri lotutako
beldurrak; horiek izan zitezkeen, hein handi batean, GMMen
eremuan gorpuztutako blokeo eta onarpenen bultzatzaile. Era
berean, gaude herrigintzan gizarte eta komunitatearekiko ar-
dura kolektiboa oso presente zegoela, eta, ondorioz, balizko
erreakzio eta erantzun batzuk, pentsatu arren, ez zirela beti
aktibatu. Horrela ulertzen ditugu neurrien aurrean hartutako
zenbait jarrera: adibidez, kolektiboen artean bi herenek neu-
rrien inguruan eztabaidatu zuten. Zenbait kasutan, ekimen
desobedienteak ere gauzatu ziren norbanakoen mailan eta
'isilpean'. Ekimen desobediente publiko eta aldarrikatuak,
aldiz, oso talde gutxiak burutu zituzten. Datuak datu, pande-
miaren aurrean artikulatu (ez) ziren erantzun eta ekimenek
frustrazio sentimendu kolektiboa ere sortu zuten (Eizagirre
2022), eta, hortaz, frustrazio hori ere bada pandemiaren
eraginetako bat.

Egoera berriak, halabeharrez, taldeek zuten jarduteko mo-
duan eragin zuen, egokitzapenak bultzatuz. Nahiz eta talde
gehienek ekintza eta jarduera gutxiago antolatu zituzten eta
taldeen erdiek finantzaketa arazoak izan zituzten, esan mo-
duan, esanguratsua izan zen taldeen egokitzapen gaitasuna.
Esaterako, aurreikus genezakeenez, online komunikatu eta
aritzeko baliabideen erabilerak gora egin zuen, pandemiaren
testuinguruan taldeen funtzionamenduari eta jarduerari eutsi
ahal izateko komunikatzeko moduak aldatuz. Ekintzak ere
gutxitu ziren arren (taldeen %61ek ekintza gutxiago antolatu
zituzten), %12,5ek ekintza kopuru berbera ohiko maiztasu-
narekin mantendu zuten eta %11k diote jarduera gehiago
antolatu zutela. Azpimarratzekoa iruditu zaigu, halaber, talde
askok (%79) urteko jarduerarik garrantzitsuenari eutsi ziola,
eta, hain zuzen, horietatik gehienek (%59) egoera berrietara

egokiturik egin zutela. Nabarmentzekoa da, beraz, egoera zail-
letan ere ekitaldi nagusiak mantentzeko egindako ahalegina
eta lortutako emaitzak. Azkenik, egokitzeko gaitasun hori oso
nabarmen ikusi dugu finantzabideak bilatzeko orduan ere:

Parte hartze
soziopolitikoari
dagokionean, pandemiak
eta horren aurrean
hartutako neurriek,
desaktibazioak ez ezik,
askotariko aktibazioak
ere bultzatu zituzten

inkestaturen %60 inguruk adie-
razi zuten, finantzabideak mu-
gatuta geratu zitzaizkien arren,
horiek mantentzeko ahalegina
egin zutela, eta %25ek baino
gehiagok adierazi zuten, euren
ohiko finantzabideak muga-
tuta geratu zirenez, bestelako
bideak landu zituztela. Taldeek
landuriko finantzabide berrien
artean, «donazioak, kanpainak
eta crowdfundingak» izan zi-

ren erabilienak, nahiz eta horien hedapena ere mugatua izan
(%12k baino ez zituzten baliatu).

Egokitzapen gaitasun horretan arreta jarri nahi izan dugu,
hain zuzen, pandemiaren inguruko balorazio dikotomikoak
saiheste aldera, baita pandemiaren eragin horien aurrean GM-
Mek gauzatu zituzten erantzunetan sakontzeko ere. Edonola,
inkestaren hedapen unea ekarri nahi dugu gogora: 2021eko
udaberri bukaeran eta uda hasieran egin genuen, 'COVID
pasaporte' delakoa oraindik erabat indarrean egon aurretik;
zenbait aferari begira, une bereziki baikorra izan zelakoan
gaude. Galdetegiak zabaltzeko momentuek emaitzetan era-
giten dute (Biglia *et al.* 2022); emaitzok, horrenbestez, une
hartan pandemiari, horren aurrean hartutako neurriei eta
emandako erantzunei nola begiratzen zitzaien islatzen dute.
Bestalde, taldeek izandako egokitzapen gaitasunak galdera
berrietara garamatza. Zer dela eta talde batzuek besteek baino
egokitzeko gaitasun handiagoa izan zuten? Eta zer lotura egon
zen landutako gaien eta erantzuteko ahalmenaren artean? Iru-
ditzen zaigu taldeek aurretik ereindako harremanek, elkarren
arteko konfiantzak eta batera egindako lanak zerikusi handia

izan zutela afera horrekin. Azkenik, egokitzapen gaitasun horrek askotariko ñabardurak izan ditzake, malgutasunaz, indarraz eta erantzuteko gaitasunaz gain, ezintasunei buruz ere mintzo baitzaigu. Izan ere, zenbait unetan, taldeek sustatutako aldaketa horien oinarrian administrazioak proposatutako neurrien onarpena edota horiei aurre egiteko ezintasuna egon zelakoan gaude.

Jada adierazi dugunez, gure ustetan pandemiaren eragina ez da sinplea izan, ezta norabide bakarrekoa ere. Parte hartze soziopolitikoari dagokionean, pandemiak eta horren aurrean harturiko neurriek, desaktibazioak ez ezik, askotariko aktibazioak ere bultzatu zituzten. Esaterako, ikertutako taldeen erdiak antzeko kide kopurutan mantendu eta taldeen laurdenak kopuruan txikitu baziren ere, beste bosten baten kasuan handitu egin ziren, eta hori nabarmentzekoa iruditu zaigu. Halaber, nahiz eta berriemaileen ia erdiarentzako (%43) pandemiak beraien aktibismoa gutxitu eta herenarentzako pandemiak eraginik ez izan, laurdenek (%26) beren aktibismoa areagotu egin zuten pandemia garaian. Hala, baliteke testuinguru pandemikoaren agertoki sozialean desberdinkeria sozialekiko kezkak eta gizarte aldetarekiko desioak indartu izana. Aztertzeke geratzen da pandemia testuingurua lausotu ahala kezka horiekin zer gertatu zen.

Pandemiaren testuinguru horretan kolektiboen jardunean eta parte hartze soziopolitikoan gertatutako egokitzapen eta aldaketekin lotuta, GMMetako kideek taldeetan zuten eguneroko parte hartzea ere aztertu dugu, hainbat arlori erreparatuz. Oro har, pandemiak arlo horietan izandako eragina negatibotzat jotzen zuten, bi eragin eremutan izan ezik. Taldearen diskurtsoarekiko adostasunaren eta taldearekiko lotura emozionalaren alorretan, batez beste pandemiak positiboki eragin zuela adierazi zuten inkestatuek. Parte hartze soziopolitikoari lotutako prozesuetan, garrantzitsua da dimentsio emozionalari eta afektiboari erreparatzea, are gehiago halako une disruptiboetan. Pandemiak askotariko afektuak mugitu zituen norbanakoengan: beldurrak, ezjakintasuna, tristura,

zaurgarritasuna, bakardadea; maiz, kezka sozial askotarikoek zeharkatutakoak. Hala, norberarekiko, inguru hurbilarekiko zein munduarekiko kezkak nolabait esplizituago egin ziren, pertsonen subjektibitateak zeharkatuz. Kideek ordura arte propio sentitzen zuten kolektiboaren lana eta kolektibo horren funts ideologikoak are gertuago sentitu zirelakoan gaude, euren kausari are *zentzu* gehiago hartu ziotelakoan.

Edozein kasuan, ezinbestekotzat jotzen dugu etorkizunean aipatutako prozesuen eta joeren bilakaerak aztertzea, baita pandemiaren memoriaren eraikuntzan aipagai ditugun aktibazio, desaktibazio, egokitzapen eta atxikimendu afektibo edota ideologiko horiek izango duten presentzia behatzea ere.

Presentzialtasuna eta *kalea* aztergai: zaharrak berri?

Pandemiaren testuinguruan bereziki azpimarratu zen ‘kalearen’ garrantzia. Halaber, gure datuek nolabaiteko ‘presentzialtasunaren politizazioaz’ hitz egitera eramán gaituzte. Eta ez da harritzekoa. Izan ere, pandemiaren testuinguruan, GMMen baitan ere birtualtasunaren erabilerak nabarmen gora egin zuen eta baliabide teknologikoek eta birtualek zentralitatea hartu zuten. Baina, emaitzak eskuan, zalantza piztu zitzaigun: testuinguru horretan ikusten ari ginen hori soilik pandemiari egotzi ahal genion, edota lehenagotik zetozen dinamikak ziren eta, beharbada, pandemiak horiek areagotu eta ikusgarriago bilakatu zituen? Has gaitezen datuetatik.

Birtualtasunaz ari garenean, kasu honetan, baliabide birtualen erabilerari eta eraginari buruz ari gara; zehazki, barne antolaketa eta komunikazioari zein kanpo komunikazioari begira aztertu dugu hori. GMMek barne antolaketaren eremuan garatu zituzten estrategiei dagokienean, bi nabarmendu dira: sakelako mezularitza aplikazioen erabilera, batetik, eta bilerak edo asanbladak online egiteko plataformen erabilera, bestetik. Lehenengoen kasuan, talde askok azpimarratu dute lehen baino gehiago erabili izana (ia %50), eta herenek

(%30etik gora), aldiz, lehenengo erabilera bera eman zietela. Bilerak egiteko plataforma birtualen kasuan, berriz, horien erabilerak nabarmen egin zuen gora: %35 inguruk lehen baino gehiago erabili izan zituzten, eta %45 inguruk pandemiaren lehenengo aldiz erabili zituzten tresnok. Beraz, komunikazio tresna batzuk (Whatsapp eta Telegram kanalak) lehenago jada erabiltzen baziren ere, bilerak egitekoak pandemiaren testuinguruan nabarmendu ziren. Bestalde, aurrez aurreko bilerek nabarmen behera egin arren, zenbait kolektibok horiek mantendu zituzten. Beraz, aurrez aurre biltzea bereziki zaila zen garaian, horien aldeko apustua ere ageri da emaitzetan. Kanpo komunikazioari dagokionez, sare sozialen erabilera antzera mantendu zen, eta zenbait kasutan gora ere egin zuen; Telegram eta Whatsapp kanalen erabilerak, berriz, nabarmenago egin zuen gora.

Birtualtasuna, baina, presentzialtasunarekin batera aztertu nahi izan dugu. Hala, jada esan dugu barne antolaketa-ko baliabide birtualen erabilerak gora eta aurrez aurreko asanbladek behera egin zutela. Horretan sakontzeko, propio galdetu genien aurrez aurreko harremanei buruz. Modu horretan, birtualtasunak gora egin arren, presentzialtasunari ere garrantzia eman zitzaioala ikusi dugu: taldeen %25ek baino gehiagok lehen bezala mantendu zituzten gune presentzialak, eta %30ek baino gehiagok bestelako aurrez aurreko harremanak sortu zituzten. Hau da, agertutako mugen aurrean, presentzialtasunari eusteko bestelako bideak landu ziren, horren aldeko apustu argia eginik. Edonola, beste zenbait talderen kasuan, presentzialtasuna mugatua izan zen eta ez zen bestelako alternatibarik bilatu, eta kasu gehienetan (%40tik gora) presentzialtasuna asko mugatu zen, birtualtasuna lehenetsiz. Zentzu horretan, birtualtasunak presentzialtasunean izandako eraginari dagokionean, erlazionatzeko bide berriak ireki zituela baloratu zuen ehuneko altu batek (%40tik gora), eta birtualtasuna aurrez aurreko harremanekin osatu zutela adierazi zuten %35ek. Baina, bestalde, taldeen erdiek adierazi dute birtualtasunak presentzialtasuna ordezkatu zuela

edo erlazionatzeko moduak erabat aldatu zituela. Birtualtasunaren eraginak, horrenbestez, norabide ezberdinak hartu zituen: presentzialtasunarekin batera eta osagarri agertzen zaigu hainbatetan, eta beste hainbatetan presentzialtasunaren muga gisa.

Eta presentzialtasuna nola haragitu zen pandemiaren tes-tuinguruan? Aipatu dugu dagoeneko taldeek jarduera gutxia-go antolatu zituztela. Horien artean, kalean antolatu ohi zirenak urritu ziren nabarmenen, eta antolakuntzarako funtsezkoak direnak (asanbladak, kasu), aldiz, gehiagotan gauzatu ziren. Horretan ere birtualtasunak eragin zuen, bilerak online egiteko aukera zabaldu izanagatik. Edonola, pentsa dezakegu presentzialtasunera gehiago jo izan zela barne antolakuntzarako espazioetan ekimen publikoetan baino; hori ere aurrera begira eta ziurrenik modu kualitatiboan arakatzeko galdera.

Datu horiek guztiek birtualtasunaren zein presentzialtasunaren inguruko zenbait hausnarketa egitera garamatzate. Lehenik eta behin, jarduteko bi modu horien arteko harremana eta elkarrekiko eragina ekarri nahi dugu lerrotara. Maiz, era dikotomikoan edo elkar baztertzailean agertu ohi dira. Emaitzok, aldiz, harreman hori konplexuago egiten dute. Zenbait unetan birtualtasunak presentzialtasuna ordezkatu badu ere, beste batzuetan continuum baten gisara agertzen zaizkigu, eta mugimendu zein kolektiboak batetik besterako dantzan ikusten ditugu. Azkenik, beste hainbatetan elkarrekin ere aurkitu ditugu; hots, modu batean jarduteak ez du halabeharrez bestea ordezkatu. Beraz, aurrera begirako galderak eta bideak irekitzen dizkigute emaitzok. Noiz dira elkarren osagarri presentzialtasuna eta birtualtasuna? Noiz hartzen dio gain bata besteari? Zein eremutan gehiago? Zein adinkideren artean nabarmenago?

Bigarrenik, azpimarratu nahi dugu emaitzok erakusten dutela pandemiak lehenagotik zetozen zenbait joeratan sakontzeko jauzia ekarri zuela. Hau da, birtualtasunerako joera ez zen zerotik sortu pandemia garaian; aitzitik, areagotu egin zen lehenago jada erabiltzen ziren zenbait baliabideren

erabilera (Telegram eta Whatsapp taldeak, kasu). Aitzitik, hainbat unetan, birtualtasunaren areagotzea eta presentzialtasunaren galera salatu denean, hori guztia pandemiaren erabateko ondorioa balitz bezala aurkeztu da. Gure iritziz, eta datuei erreparatuz, azken horri ñabardura gehitzea beharrezkoa da, lehenagotik garatzen ari ziren aldaketetatik eta joeretatik abiatuta, pandemiak horietako batzuk indartu zituela ulertu ahal izateko. Hala, pandemiak, zenbait behar eta neurri ageriko, bortitz eta muturreko eraginik, lehenagotik zetozen joera horiek areagotzearekin batera, ikusgarriago ere egin zituen. Horrek aurretik zetozen joera horien irakurketa kritikoa eta politizazioa indartu zuela uste dugu. Baina, gerora, politizazio hori nola artikulatu den ikertzeke geratu zaigu. Halaber, kalearen erabileraren zein presentzialtasunaren garrantzia azpimarratu denean, hori aldarrikatu eta politizatu da, bai, baina zeri egiten zaio erreferentzia 'kalea' aipatzen denean? Eta zertan zehazten da presentzialtasuna, nola hezurmamitzen da eta non artikulatzen da gehien? Zer da aurrez aurreko harremanak gutxitzen direnean galtzen den hori? Klean zein aurrez aurrekoan aldarrikapenei eta borrokei ikusgarritasuna ematen zaie (izan kartelak jartzen, izan elkarretaratzeak egiten, adibidez). Eta, era berean, presentzialki elkartzeko garen, harremanak beste era batez ehuntzen dira, eztabaidatzeko aukera gehiago mamitu eta horiek gehiago zaintzen dira, edota elkarrekin jarduteko eta ekimenak antolatze moduak ere aberasten dira. Pandemiak GMMetan izan duen eragina hobeto ulertzekotan, beraz, elementu horietan sakontzeko beharra azpimarratu nahi dugu.

Birtualtasunaren
eraginak norabide
ezberdinak hartu zituen:
presentzialtasunarekin
batera eta osagarri
agertzen zaigu
hainbatetan, eta
beste hainbatetan
presentzialtasunaren
muga gisa

Hirugarrenik, eta azkenik, presentzialtasunak zuzen eragiten du GMMen arlo askotan, antolakuntza bera erabat baldintzatzen duen heinean, eta horrela gertatu zen pandemia garaian ere. Hala, kolektiboen finantzabideetan pandemiak izandako eragina ezin dugu ulertu presentzialtasunaren arloan gertaturiko aldaketak aintzat hartu gabe. Aurrez aurreko ekimenak debekatzean (jaialdiak eta txosnak, herri bazkariak edota kultur jaialdiak, kasu), GMMen finantzabide garrantzitsuak ere oztopatu ziren. Halaber, ekimen horietako batzuk kolektibo ezberdinak elkarrekin jardutean oinarritu ohi dira, eta ibilbide luze baten ondorengo aliantza eta elkarlan zailei esker sostengatu izan dira. Horretan beste hainbat faktorek eragina izan badute ere, uste dugu pandemiak ekarritako geldialdia eta eragileen arteko distantzia faktoreetako bat izan dela elkarlan horietan suertatu diren zailtasun eta gatazketan. Horrenbestez, eta lehenago esandakoa berretsiz, presentzialtasunaz hitz egitean beharrezkotzat jotzen dugu horren dimentsio eta gauzatze zehatzetan arreta jartzea, presentzialtasunaren galerak eta birtualtasunaren garapenak izan dituzten ondorioak sakonago ulertu ahal izateko.

Egungo testuinguruari begirako ikaspenak eta galderak

Nuevas solidaridades, reciprocidades y alianzas ikerketa abiatzean, mugimendu desberdinen aliantzak aztertu nahi genituen, hain zuzen horretarako testuinguru soziala proposa zelarik. Azken urteetan, aldiz, esan dezakegu mugimenduen arteko aliantzak bai, baina hausturak eta zailtasunak ere areagotu direla, bestelako gizarte gertakari orokorrago batzuen baitan ulertuz. Aspalditik esaten zen moduan, lurrraren baliabideak agortuz doaz, klima aldaketa gurean da, eta, horren aurreko mugimendu zein apustuak egon arren, kapitalismoak gero eta abiadura bizkorragoan jarraitzen du ekoizten eta ustiatzen. Herrialdeen arteko harremanek jarraitzen dute askotariko indarkeriatan oinarritzen diren

eta sostengatzen dituzten botere harreman izaten; ondorioz, derrigorrezko migrazioak, gerrak, kontrolen areagotzeak eta indarkeriak gora egiten dute. Eskuineko alderdi zein mugimenduek gora egiten jarraitzen dute. Europan, ezkerreko mugimenduetan askotariko hausturak ere ari dira gertatzen. Abagune horretan, ezinbesteko deritzogu herrigintzaren baitan beharrezkoak ditugun aliantzak eta politika egiteko moduak aztertzen jarraitzeari. Edonola, ariketa hori ikuspuntu zabal eta ez-dikotomikotik egiteko deia luzatzen dugu, hausturei zein elkarrekin egin eta eragiteko zailtasunei leku ere egingo diena.

Norabide horretan joan zen pandemiak GMMetan izandako eraginaren gaineko azterketa kuantitatiboa, eta norabide horretan datoz hona ekarritako hausnarketak eta galderak. Garai hartan artikulatu ziren aktibazio eta desaktibazioetan sakontzeak, edota testuinguru bortitz eta muturreko horretara egokitzeko martxan jarritako estrategietan sakontzeak, egungo testuinguruari begirako ikaspenak, hausnarketak eta galderak ekartzen dizkigulakoan gaude. Hala, lehenagotik zetozen zenbait joera indartu ziren, baliabide birtualen erabilera, kasu. Testuinguru hartan beste aukerarik ez zegoen eta, zentzu horretan, erabat justifikatua zirudien horien erabilera. Pandemia pasatutakoan, aldiz, zer gertatu da orduan garatutako zenbait baliabide, plataforma eta aplikaziorekin? Gaude pandemiak martxan zeuden zenbait joera indartu eta bultzatu zituela, eta bultzada hori gera zedin eragin zuela. Gure lanak oso garai zehatz bati erreparatu dio. Edonola, hortik abiatuta galdera interesgarriak suertatu zaizkigu pandemiaren eta horren ondoko eraginen azterketan jarraitzeko. 🍷

Oharrak

1. Ikerketa horretan parte hartu dugu Edorta Arana, Marta Barba, Iñaki Barcena, Miren Guilló, Marta Luxán eta Julen Zabalo EHuko ikerlariak. Ariketa *Nuevas solidaridades, reciprocidades y alianzas: la emergencia de espacios colaborativos de participación política y redefinición de la ciudadanía* proiektuaren baitan garatu genuen (MINECO-CSO-2017-82903-R, 2018-2022). Proiektu horretan EHuko lau ikerketa taldek parte hartu genuen: AFIT, NOR, Ekopol eta Parte Hartuz.
2. Pandemiaren testuinguruan edota pandemiak izandako eraginez ari-tzean, bai COVID-19ak berak, bai horren aurrean hartutako neurriek eragindakoaz arituko gara. Irakurketa errazte aldera, beti biak aipatu ordez, 'pandemia' aipatuko dugu, aurreko biak barne biltzen dituela ulertuta.

Bibliografia

- Barba Gassó, Marta; Guilló Arakistain, Miren; Zabalo Bilbao, Julen; Luxán Serrano, Marta; Arana Arrieta, Edorta; Barcena Hinojal, Iñaki (2022): *Euskal Herriko gizarte-mugimenduak pandemia garaian. Egoeraren ondorioak, egokitzenak eta eszenatoki berriak*, Bilbo, EHU (https://web-argitalpena.adm.ehu.es/pasa_pdf.asp?File=USOPD224387).
- Biglia, Barbara; Bonet, Jordi; Luxán, Marta; De la Fuente, Maria (2022): *Guia per a la introducció de la perspectiva de gènere e interseccional a les operacions estadístiques*, Bartzelona, Observatori d'Igualtat de Gènere (ICD) eta Universitat Rovira i Virgili (<http://llibres.urv.cat/index.php/purv/catalog/book/496>).
- Eizagirre, Ekhine (2022): *Euskal Herriko mugimendu sozialak sindemia garaian. Testuinguruari eta mugimenduen arteko aliantzei begirada kualitatiboa*. Gizarte Antropologiako Gradu Amaierako Lana. EHuko Hezkuntza, Filosofia eta Antropologia Fakultatea.
- Esteban Galarza, Mari Luz (arg.); Agirre Miguelez, Amaia et al. (2020): *Komunitateak ehunduz herri ekimenetatik / Tejiendo comunidades desde iniciativas populares*, Leioa, EHU (<https://web-argitalpena.adm.ehu.es/listaproductos.asp?IdProducts=USPDF202499>).
- Luxán, Marta; Ormazabal, Andere; Txurruka, Unai; Dañobeitia, Olatz (2014): 'Metamilitantzia. Herri mugimenduen baitatik gogoeta', JAKIN 203, 93-107.
- Martínez Palacios, Jone (koord.) (2017): *Participar desde los feminismos. Ausencias, expulsiones y resistencias*, Bartzelona, Icaria.
- Touraine, Alain (2005): *Un nuevo paradigma para comprender el mundo de hoy*, Bartzelona, Paidós.